

2. Пристайко Т. С. Метаноминации совокупностей ковид-лексики в русском языке. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах*. X Міжнародна наукова конференція (м. Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 15–16 квітня 2021 року): матеріали. Дніпро: Ліра, 2021. С. 130–133.

3. Словарь русского языка коронавирусной эпохи. / Отв. ред. М.Н. Приемышева. Санкт-Петербург : Институт лингвистических исследований РАН, 2021. 550 с.

4. Хейлик Т. А. В локдаун, как в нокдаун: лингвистические размышления о главном слове 2020–го года. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах*. X Міжнародна наукова конференція (м. Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 15–16 квітня 2021 року): матеріали. Дніпро: Ліра, 2021. С. 172–174.

5. Эзопов язык во времена СССР. https://petrimazepa.com/ezopov_azyk_vo_vremena_ccsr

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-42>

Т. ХІТРОВА

*Національний університет
«Запорізька політехніка»*

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ «ПАМ'ЯТІ» В ГАЛУЗІ «СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ»

Сучасні процеси наукової інтеграції, міждисциплінарних підходів до аналізу соціальних явищ, потребують об'єктивного залучення результатів досліджень різних наукових шкіл, які демонструють глобальну наукову активність у межах міжгалузевого опрацювання проблеми «пам'яті», її методологічної ефективності та об'єктивної вірогідності, шляхом аналізу отриманих раніше результатів.

На думку німецького дослідника В. Констейнера: «Ріст кількості досліджень в області «пам'яті» не супроводжується значними концептуальними і методологічними проривами в розумінні

процесів колективної пам'яті» [3]. На його думку, деякі з цих проблем можуть бути вирішені шляхом запозичення й розвитку методів дослідження комунікації і медіа, які здатні запропонувати інноваційні способи аналізу сприйняття медіа, як засобу колективної пам'яті минулого, теперішнього та майбутнього. У концепції нових шляхів аналізу історичного мислення, Йорн Рюзен пропонує розглядати дискурси пам'яті в концепції методологічного інструментарію медіа, акцентуючи на когнітивному підході. «Багатоманітний і відмінний вияв історії в подвійному значенні як стан речей і як його інтерпретація значною мірою залежить від медій, через які передають досвід та інтерпретування часу. Його сприйняття і формування проходить через сферу уявного, символічного, образного, звукового та зображального» [1, с. 13]

З точки зору наукової специфіки досліджень у галузі соціальних комунікацій, функціональними також вважаємо такі методологічні підходи: соціокультурний, який визначає «пам'ять» як основу й засіб формування комунікативного середовища; функціонально-комунікативний, який пов'язаний з формуванням часових концептів, наративних форм; психолінгвістичний, що пов'язаний з вербальними (невербальними), свідомими й несвідомими формами передачі та збереження інформації, технологіями інформаційного впливу; дискурсивний – пояснює форми й зміст «пам'яті»; когнітивний – відображає рівні сприйняття й тлумачення глибини та вимірів «пам'яті».

Зміст поняття «пам'ять» є комплексним і, як продемонстровано вище, має багато параметрів дослідження, які можуть варіюватися відповідно до критеріїв і галузі вивчення феномену. Однак, об'єктивною умовою дослідження цього явища є його тяглість в причинно-наслідковому зв'язку: «минуле – теперішнє – майбутнє». Суб'єктно-об'єктні відношення між часовими межами формують концепт часових змін (може бути множинний і мати парадигмальні ознаки), необхідний для культурного й соціального орієнтування сучасних і майбутніх процесів, єдності чи відмінності окремих спільнот, ідентичності чи відмінності комунікативного й історичного коду.

З точки зору інформаційно-гносеологічного підходу «пам'ять» – це нерозривний процес пізнання, отримання, накопичення і розповсюдження соціальної інформації, що забезпечує динаміку соціальної системи загалом. Безумовно, у такому статусі «пам'ять» може розглядатися з точки зору соціокомунікаційного підходу, де зміст співвідноситься з дискурсом, а комунікаційна основа з мнемонічним процесом (сприйняття, засвоєння, зберігання та передача інформації – смисловий процес комунікації).

Одним із сучасних методологічних прийомів дослідження «пам'яті» є використання інтертекстуальності у дискурс-аналізі, який загалом тяжіє до ідентифікації вузького спектру інтертекстів, що базуються на аргументах про соціальну функцію тексту. Застосування інтертекстуального підходу у дискурс-аналізі передбачає декілька етапів: відбір текстів релевантних для розуміння наповненості дискурсу «пам'яті» у медіа, визначення їхнього функціонального навантаження та соціально-культурного контексту. Сукупність релевантних текстів у межах означеного дискурсу формує дискусійний потік – конструйований контекстуальний феноменам. Його ідентифікаційними компонентами є прагматичні параметри – концептуальні маркери, які стимулюють до процесу, що мобілізує різні дискурси й практики в репрезентації події, включає у себе соціальне й культурне бачення дискурсу пам'яті у медіа.

Інтертекстуальний підхід як спосіб аналізу дискурсу «пам'яті» був застосований нами для дослідження форм, способів, засобів та практик функціонування віртуальних форм колективної та групової пам'яті в соціальних медіа у статті «Соціальні спільноти як простір формування групової пам'яті: новітні ефекти комунікації» [2], базовим ідентифікаційним компонентом дискурс-аналізу був концепт-маркер «ностальгія».

Однією із текстуальних концепцій тлумачення дискурсу є його ототожнення з наративом. У вимірі соціальних комунікацій ці проблеми є мало дослідженими і репрезентують широке коло дискусійних питань, зокрема, щодо структури історичного наративу, його різновидів та форм, функціональної прив'язки до

соціополітичного виміру, лінгво-когнітивних властивостей, маніпулятивних характеристик тощо.

Отже, можемо констатувати, що включеність соціальних комунікацій як самостійної наукової галузі, у процес дослідження функціональних структур пам'яті, вже на сьогодні репрезентує широкий спектр теоретико-методологічного інструментарію дослідження емпіричного ресурсу «пам'яті» представленого в публічній площині комунікативних відносин.

Література

1. Рюзен Йорн. Нові шляхи історичного мислення. Переклад з нім. В. Кам'янець. Львів : Літопис, 2010. 358 с.
2. Хітрова Т. Соціальні спільноти як простір формування групової пам'яті: новітні ефекти комунікації. *Діалог: Медіа-студії* : [збір.наук. праць.]. Ред. кол. : О.В. Александров (відп. ред.) [та ін.]. Одеса : Астропринт, 2014. Вип. 18–19. С. 305–315.
3. Kansteiner W. Finding Meaning in Memory: A Methodological Critique of Collective Memory Studies. *History and Theory*. 2002. Vol. 41. N. 2. P. 179–197.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-43>

Т. Хом'як

Запорізький національний університет

ТОПОС ЗАПОРІЖЖЯ В ЛІРИЦІ М. ЛИХОДІДА

Микола Лиходід – один із найпопулярніших українських поетів ХХ століття, які репрезентують Запорізький край. Його творчість у різні роки досліджували М. Кобзев, А. Кобинець, Г. Лютий, В. Шевченко, В. Чабаненко та інші.

У розумінні концепції світу М. Лиходіда значимим є топос Запоріжжя. Л. Орехова зауважує: «Способи формування картини світу в художньому творі залежать не тільки від історико-культурної традиції і жанрового диктату, але і від творчої індивідуальності художника, яка визначає образну неповторність і своєрідність